Province of the
EASTERN CAPE
EDUCATION

NASIONALE SENIOR SERTIFIKAAT

GRAAD 11

NOVEMBER 2016

VERBRUIKERSTUDIES MEMORANDUM

PUNTE: 200

Hierdie memorandum bestaan uit 12 bladsye.

VRAAG 1: KORTVRAE

1.1	1.1.1	A	dat dit nie nodig is om groot hoeveelhede geld rond te dra nie.	(1)
	1.1.2	C	die item te betaal terwyl dit in die winkel bly.	(1)
	1.1.3	B	Dit help jou om die spandeer van jou geld te kontroleer	(1)
	1.1.4	D	Kredietburo	(1)
	1.1.5	B	Ouderdom, geslag en gesondheidstoestand	(1)
	1.1.6	A	ragitis.	(1)
	1.1.7	C	Verlaag die cholesterolvlak	(1)
	1.1.8	D	Vitamien C	(1)
	1.1.9	A	Warm kleure en diagonale lyne	(1)
	1.1.10	D	Aaneenlopende lyn	(1)
	1.1.11	A	Oranje, groen, pers	(1)
	1.1.12	D	Radiale balans	(1)
	1.1.13	B	oop	(1)
	1.1.14	B	duursaam en maklik om skoon te maak.	(1)
	1.1.15	C	verseker dat fisiese gemak volgehou word.	(1)
	1.1.16	D	Lees die kontrak en waarborg voordat jy op krediet koop	(1)
	1.1.17	C	verseker dat hy die korrekte hoeveelheid produkte verkoop.	(1)
	1.1.18	A	se produkte meer effektief produseer wees as sy kompeteerders.	(1)
	1.1.19	C	ŉ produk idee te evalueer.	(1)
	1.1.20	B	ŉ onbevredigde behoefte in die markplek bevredig.	(1)
1.2	1.2.1	C	ŉ Minimum openingsdeposito van R0 tot R50	(1)
	1.2.2	G	Word gebruik as belegging; geld kan nie onttrek word nie	(1)
	1.2.3	F	ŉ Minimum balans van R1 000 moet ten alle tye beskikbaar wees	(1)
	1.2.4	E	Geld word vir ŉ vaste periode met hoë rente belê	(1)
	1.2.5	B	Bank bied lae rente plus oortrokke fasiliteite	(1)
1.3	1.3.1	D	Belangrik vir goeie sig	(1)
	1.3.2	B	Reguleer die vloeistofbalans in die selle	(1)
	1.3.3	E	Stel energie van koolhidrate, proteïene en vet vry	(1)
	1.3.4	G	Bou sterk tande en bene	(1)
	1.3.5	A	Vorm deel van ensieme en insulien	(1)
1.4	1.4.1	vloerplan		(1)
	1.4.2	argitek		(1)
	1.4.3	verkeerpatroon		(1)
	1.4.4	oriëntasie		(1)
	1.4.5	sone		(1)
1.5	1.5.1	toon		(1)
	1.5.2	Embossering		(1)
	1.5.3	Waarde		(1)
	1.5.4	Sanforisering		(1)
	1.5.5	Harmonie		(1)
				[40]

VRAAG 2: DIE VERBRUIKER

2.1 **Definieer die term *begroting*.**

- ʼn Begroting is ʼn skatting van jou inkomste en uitgawes ✓ oor ʼn periode van tyd. ✓

OF

- ʼn Gedetailleerde ontleding van jou totale inkomste ✓ en beplande uitgawes vir ʼn spesifieke periode. ✓ (2)

2.2 **Verduidelik wat vaste uitgawes is.**

- Vaste uitgawes – uitgawes wat gewoonlik weekliks of maandeliks betaal word. ✓
- Spesifieke gereelde bedrae wat gewoonlik ʼn kontrak of ʼn ooreenkoms byvoorbeeld huur, skoolfooie, mediese skema, versekering, motorpaaiemente, meubelpaaiemente en huislening. ✓ (2)

2.3.1 **Beskryf VYF maniere hoe ʼn begroting ʼn gesin kan help met hulle finansies.**

- Dit help om jou uitgawes te verminder. ✓
- Dit help om doelwitte vir jou en jou familie te stel. ✓
- Dit help in noodgevalle. ✓
- Dit voorkom dat jy in ernstige skuld beland. ✓
- Dit plaas jou in beheer van jou geld.✓
- Dit leer jou waarde van geld. (Enige 5 x 1) (5)

2.3.2 **Identifiseer die gesin se bronne van inkomste**.

- Salaris ✓
- Pensioen ✓
- Besigheidswins (Enige 2 x 1) (2)

2.3.3 **Bespreek VYF faktore wat die gesin se bestedingspatroon beïnvloed**

- Huishoudelike samestelling ✓ – Mnr. en Mev. Abrahams en die ouma dra by tot besteebare inkomste✓
- Finansiële hulpmiddels en besteebare inkomste ✓ – daar is ʼn vaste inkomste. ✓ Besigheidsinkomste en kredietkaart. ✓
- Behoeftes ✓ – koop handelsnaamklere/kos van Woolworths/dobbel/vakansie by die see/eet gereeld uit. ✓
- Behuising ✓ – bly in ʼn duur behuisingskompleks
- Ligging ✓ – duur behuisingskompleks
- Voorkeure✓ -– koop organiese kos en handelsnaam klere

(Enige 5 x 2) (10)

2.3.4 **Verduidelik die nadele van die gesin deur gebruik te maak van die kredietkaart op klere, organiese kos en vakansies.**

- Die bank trek die persentasie op die verkope bedrag voordat die besigheid betaal word. ✓
- Hoë rente word betaal. ✓
- Kan ŉ finansiële las word omdat dit jou meer in die skuld sit. ✓
- As jy geld by ŉ OTM op die kredietkaart trek sal jy hoë rente betaal. ✓
- Laat betaling van paaiemente sal lei dat jou naam op die swartlys geplaas sal word. ✓ (Enige 3 x 1) (3)

2.4 **Analiseer die voordele van die ouma se spaarrekening.**

- Die fondse is altyd tot jou beskikking. ✓
- Kan enige tyd addisionele deposito's maak. ✓
- Kan kompeterende rente verdien. ✓
- Kan rente na ŉ ander rekening oordra. ✓
- Rente verdien word op ŉ daaglikse basis bereken en herbelê. ✓

(Enige 2 x 1) (2)

2.5 2.5.1 **Verduidelik wat ŉ *piramideskema* is**.

Op vlak 1 betrek ŉ persoon vier mense om hom geld te betaal. ✓ Die vier mense moet nog elk vier persoon betrek om geld te betaal, ens. Gedeelte van die geld gaan na die eerste persoon. ✓ (2)

2.5.2 **Gee TWEE redes waarom Mnr. Abrahams nie by die piramideskema moet aansluit nie.**

- Wanneer persone aan die onderkant nie nuwe mense kan kry nie, sal die skema ineenstort ✓ en mense wat aan die onderkant van die skema is, sal al hulle geld verloor.
- Piramideskemas is verbied in Suid-Afrika (Seksie 43 van die Verbruikersbeskermingswet) (2)

[30]

VRAAG 3: VOEDSEL EN VOEDING

3.1 **Lys VIER funksies van proteïene**.

- Dit vorm deel van alle liggaamselle, weefsel- en bloed-ensieme, antiliggaampies, naels, vel, hare en sekere hormone. ✓
- Dit word benodig vir groei, herstel en beheer van liggaamweefsel. ✓
- Dit voorsien energie as daar ʼn tekort aan koolhidrate en vette is. ✓
- Dit help om die vloeistofbalans in die liggaam te behou. ✓ (4 x 1) (4)

3.2 **Gee DRIE redes waarom te veel stysel in ʼn dieet nie aanvaarbaar is nie.**

- Oortollige koolhidrate kan word in vet omgesit. ✓
- Te veel suiker kan lei na vetsug en tandverrotting. ✓
- Te veel suiker maak jou versadig, dus eet jy minder voedsame kos, byvoorbeeld vrugte en groente. ✓ (3 x 1) (3)

3.3 **Verduidelik waarom ʼn persoon wat gewig wil verloor nie alle stysel uit hul dieet moet uitsluit nie.**

- ʼn Dieet met ʼn tekort aan stysel mag lei tot ʼn gebrek aan energie. ✓
- Proteïene mag gebruik word om energie te verskaf, maar weefsel kan nie opgebou word nie. ✓
- Die liggaam benodig stysel vir normale oksidasie van vette in die liggaam.
- Stysel bevat vesel wat ʼn gevoel van versadiging gee.
- Stysel vertraag die leegmaak van die maag; dus help dit om gewig te verloor. (Enige 2 x 1) (2)

3.4 **Vergelyk die voedingsbehoeftes van ʼn kleuter met die voedingsbehoeftes van ʼn jong volwassene.**

Spesifieke voedingsbehoeftes		**Kleuter**	**Jong volwassene**
3.4.1	Proteïene	Inname moet voldoende wees om groei te verseker ✓	Inname moet voldoende wees om groei te onderhou ✓
3.4.2	Yster	Voedsel sal genoeg yster voorsien ✓	Hoëyster behoeftes – verhoging in bloedvolume✓
3.4.3	Kalsium	Word benodig vir mineralisering van bene ✓	Benodig meer kalsium – groei vinniger ✓

(6)

LET WEL: Moet in tabelvorm wees; -1 as dit nie in tabelvorm is nie.

Kopiereg voorbehou

3.5 3.5.1 **Verduidelik wat *fortifiseer* is**.

Dit is die byvoeging ✓van vitamiene en minerale by voedsel. Die byvoeging van vitamiene en minerale mag nie in die natuurlike vorm verskyn nie. ✓ (2)

3.5.2 **Identifiseer die broodrolletjies wat die meeste energie verskaf. Gee redes vir jou antwoord**.

Broodrolletjies – wit, hoog in proteïene sal die meeste energie verskaf ✓omdat dit 1 146 kJ verskaf, vetinhoud is 2,4 ✓ en die koolhidrate is 47,8. (4)

3.5.3 **Beveel broodrolletjies aan wat die mees geskikste is vir ’n groeiende kind en gee ’n rede vir jou antwoord.**

Broodrolletjies (wit), hoë proteïene ✓ verskaf 11,7 g proteïene per 100 g/bevat die meeste proteïene. ✓ (2)

3.5.4 **Gee redes waarom die regering besluit het om broodmeel te fortifiseer**.

- Meeste families wat nie genoeg geld het om kos te koop nie gaan honger, dus koop hulle broodmeel. ✓
- Die gefortifiseerde brood sal energie en mikro-nutriënte aan kinders verskaf ✓ dus verander dit die algemene gesondheid van die bevolking. ✓
- Baie mense glo tuisgebakte brood kan as hulle stapelvoedsel dien. ✓ (Enige 3 x 1) (3)

3.6 **Beskryf hoe kruiskontaminasie in die kombuis plaasvind**.

- Gekontamineerde voedsel mag spat of drup op ander voedsel. ✓
- Bakterieë kan oorgedra word deur ongewaste hande van werkers, klere van werkers, lappe wat gebruik word om oppervlakte of apparate af te was. ✓
- Wanneer rou en gekookte voedsel voorberei word op dieselfde oppervlakke, snyplanke en skottelgoed wat nie gewas is nie. ✓
- Wanneer handvatsels van yskasdeure deur nie-ongewaste hande aangeraak word. ✓ (4 x 1) (4)

3.7 **Verduidelik waarom mense wat met voedsel werk, beskermde klere moet dra**.

- Voorwerpe soos byvoorbeeld ✓ hare, vingernaels, ringe, oorbelle en pleisters mag in die voedsel val en dus die kos kontamineer.
- Dra toe skoene – beskerm teen brand. ✓ (2)

3.8 **Evalueer die geskiktheid van onderstaande resep vir ’n bejaarde persoon**.

Bejaarde persone:
- Ervaar tandprobleme wat probleme met kou ✓ veroorsaak, bv. ʼn maalvleis-pastei en kapokaartappels vereis nie baie kou nie (sagte voedsel vereis nie baie kou nie). ✓
- Het ’n verhoogde risiko ✓ vir hipertensie – baie min sout is in hierdie resep gebruik (moontlik weggelaat of vervang met kruie)
- Het spysverteringsprobleme ✓ – tamaties, uie en aartappels bevat vesel wat sal help met vertering van voedsel in die dunderm.
- Ervaar ʼn verlaging in spiersterkte – die maalvleis voorsien proteïene wat nodig is vir die opbou van weefsels en spiere. ✓
- Die resep bevat proteïene, vitamiene, koolhidrate en vet/goed gebalanseerd/ nutriënte digtheid – bejaardes benodig verskeidenheid nutriënte om gesond te bly. ✓ (Enige 8 x 1) (8)

[40]

VRAAG 4: KLEDING

4.1.1 **Identifiseer die fokuspunt van uitrusting.**

- Die valletjie op die skouer. ✓
- Die gordel (Enige 1 x 1) (1)

4.1.2 **Gee TWEE maniere hoe harmonie in die ontwerp verkry is**.

- Ontwerp op die materiaal is klein wat in harmonie is met die liggaamsgrootte van die draer is/staan nie uit nie om ʼn illusie van groot proporsie te skep nie. ✓
- Die valletjie op die skouer is nie te groot nie – dit is in harmonie met die rok en liggaamsgrootte. ✓ (2)

4.1.3 **Identifiseer tipe balans**.

Informele balans ✓ (1)

4.2 **Identifiseer die kleurskema**

- Monochromatiese kleurskema ✓
- Analogiese kleurskema ✓
- Komplementêre kleurskema ✓
- Dubbele-komplementêre kleurskema ✓ (4)

4.3 4.3.1 **Identifiseer die tipe lyn in die prent geïllustreer.**

- Horisontale lyne ✓ (1)

Kopiereg voorbehou

4.3.2 **Bespreek die effek van hierdie lyne op die liggaam**.

- Horisontale lyne maak dit wyer ✓ – dus vertoon die bo-gedeelte wyer/groter. ✓
- ʼn Persoon met breë skouers sal breër vertoon. ✓ (2)

4.3.3 **Identifiseer die weef-konstruksiemetode:**

(a) **T-hemp materiaal** – weef ✓ (1)
(b) **Denim materiaal** – keper weef ✓ (1)

4.3.4 **Vergelyk die kleedstof eienskappe van die uitrusting. Voltooi die tabel in die ANTWOORDEBOEK.**

Kleedstof eienskappe		**T-hemp materiaal**	**Denim**
(a)	Duursaamheid	T-hemp materiaal is nie so duursaam nie. Dit kan leer as dit deur ʼn skerp voorwerp getref word. ✓	Denim is duursaam en sal langer hou. ✓
(b)	Gemak	T-hemp materiaal is gebrei en rek volgens liggaamsmate dus baie gemaklik. ✓	Rek denims (spesialiteitsdenim) is baie gemakliker om te dra as want dit rek met liggaamsmassa. ✓
(c)	Dimensionele stabiliteit	Die T-hemp mag langer en breër word as dit gewas word. ✓	Denim is baie stabiel en sal nie van vorm verander nie. ✓

(6)

LET WEL: Nie in tabelvorm nie -1 punt.

4.3.5 **Verduidelik wat *sanforiseer* beteken**.

Sanforiseer – gewoonlik aangewend op natuurlike ✓ vesel (katoen) het die neiging om te krimp as dit gewas word. Alkalië en stoom word toegepas op die kleedstof om te rek en te krimp. ✓ Sanforiseerde kleedstof sal nie meer as 2% krimp as dit gewas word nie. ✓ (3)

4.4 **Verduidelik waarom antibakteriese afwerking op kouse en aktiewe drag aangewend word**.

Bakteriese groei mag voorkom wanneer ʼn persoon sweet ✓ en die antibakteriese afwerking sal die groei van mikro-organismes ✓ voorkom/ weerstaan. (2)

4.5 **Eienskappe van figuur vorme**

FIGUUR VORME		EIENSKAPPE		
4.5.1	Driehoek of A-vorm	(a)	Bors, middellyf is breër as die heupe ✓	
		(b)	Skouer-lyn wat hang/klein middellyf ✓	(2)
4.5.2	Reghoek of H-vorm	(a)	Reguit en afwaartse vorm/gemiddelde tot groot middellyf/klein tot medium buuste ✓	
		(b)	Bors, heup en middellyf dieselfde wydte/reguit torso ✓	(2)
4.5.3	Appel of Ovaal-vorm	(a)	Groot buuste/ronde middellyf area/breë heupe ✓	
		(b)	Breë bors en skouers/goeie proposionele liggaam/medium tot breë middellyf en heupe ✓	(2)

[30]

VRAAG 5: BEHUISING EN INTERIEUR

5.1 **Lys DRIE tipes kunsmatige beligting wat in die huis gebruik word**.

- Algemene beligting ✓
- Taak beligting ✓
- Dekoratiewe beligting of aksentbeligting ✓ (3)

5.2 **Bespreek DRIE faktore wat 'n gesin met klein kinders in gedagte gehou moet word wanneer meubels aangekoop word vir hul leefkamer**.

- Die meubels moet sterk en duursaam wees om slytasie te hanteer. ✓
- Die meubels moet maklik skoongemaak kan word – klein kinders kan. ✓

(Enige 3 x 1) (3)

5.3 **Verduidelik wat 'n persoon in gedagte gehou moet word m.b.t.**:

5.3.1 **Ekonomiese aspekte**

- Die huis moet bekostigbaar wees. ✓
- Hou in gedagte toekomstige uitbreidings om aan die veranderde behoeftes van die gesin te voldoen of dit bekostigbaar sal wees. ✓ (2)

5.3.2 **Beskikbare bergingsplek**

- Sien dat daar voldoende gerieflike en toeganklike berging is. ✓
- Bergingspasie moet regdeur die huis geïnkorporeer wees. ✓ (2)

5.4 **Verduidelik hoe Abigail ontwerpelemente kan gebruik om die huis te verbeter. Skryf jou antwoord in paragraafvorm**.

Hou die meubels in proporsie met die kamer. ✓ Vermy groot meubelstukke. Rangskik meubels so na as moontlik aan die muur om spasie in die middel te skep. ✓ Gebruik analogiese kleurskema van ligte kleure vir mure en vloere. ✓ Moenie voorwerpe soos koffietafel of 'n mat in oop spasie plaas nie.
(Enige 3 x 1)

Vir 'n lae plafon verf wit of 'n ligte kleur. ✓ Maak gebruik van vertikale lyne vir muurbedekkings. Gebruik ritme vir dekoratiewe items sodat dit die oog ✓ dwing om te beweeg van die vloer na die plafon. 'n Suidfront kamer is koud en donker, ✓ kan 'n warm atmosfeer geskep word deur warm kleure of 'n kombinasie te gebruik. (Enige 3 x 1)
LET WEL: Nie in paragraafvorm -1. (6)

5.5 **Noem DRIE verantwoordelikhede wat 'n verbruiker moet hê voordat meubels gekoop word.**

- Vergelyk pryse by verskillende winkels voordat jy koop om te verseker dat jy nie te veel betaal by die een winkel nie – kry 'n goeie kopie. ✓
- Vergelyk jou begroting met die prys (ingesluit verborge koste) om te verseker dat jy genoeg geld het om vir die meubels te betaal. ✓
- Lees die kontrak en waarborg deur sodat jy seker is van jou regte. ✓
- Vind 'n winkel met 'n goeie reputasie om te verseker dat jy nie jou geld verloor nie. ✓ (Enige 3 x 1) (3)

5.6 5.6.1 **DRIE basiese sone van 'n huis**

- Werk-area ✓ − kombuis
- Rus-area ✓ − slaapkamers en badkamers
- Sosiale area ✓ − sitkamer en eetkamer (3)

5.6.2 **VYF simbole**

Bad, ✓ toilet, ✓ wasbak, ✓ stort, ✓ deure ✓ vensters ✓ en stoof ✓
(Enige 5 x 1) (5)

5.6.3 **Is dit 'n oopplan of 'n geslote plan? Gee 'n rede vir jou antwoord**.

Geslote plan ✓− Die huis is verdeel in verskillende kamers. ✓
Elke vertrek het 'n deur wat die vertrek afsluit van ander vertrekke. ✓ (3)
[30]

VRAAG 6: ENTREPRENEURSKAP

6.1 **Lys DRIE faktore wat 'n winsgewende besigheid beïnvloed**.

- Passie ✓
- Produk/diens ✓
- Kompetisie ✓
- Prys ✓
- Teikenmark ✓
- Kapasiteit en vermoë ✓
- Ligging, omgewing, ekonomie ✓ (Enige 3 x 1) (3)

6.2 **Verduidelik wat *produkspesifikasie* is**.

Dit is 'n geskrewe beskrywing van 'n item/produk, ✓ insluitende detail van die grootte en voorkoms. ✓ Dit moet al die bestanddele, komponente en apparaat wat nodig is vir die produksie van die item/produk beskryf. ✓ (3)

6.3.1 **In watter stadium van die produksie-lewenssiklus is hulle besigheid**?

- Bekendstellingsfase ✓ (1)

6.3.2 **Oorhoofse koste**

- Huur ✓
- Vervoer ✓
- Verpakking ✓ (3)

6.3.3 **Komponente van die bemarkingsmengsel**.

- Produk ✓– koekvurkies met krale handvatsels ✓
- Prys ✓ – mededingende prys ✓
- Plek ✓ – plaaslike vlooimark ✓
- Promosie ✓ – adverteer op Facebook ✓
- Persone ✓ – kliënte wat na die vlooimark kom ✓ (5 x 2) (10)

6.3.4 **Verduidelik hoe hierdie besigheid 'n kompeterende voordeel het bo ander koekvurkie verkopers**.

- Die koekvurkies het krale handvatsels. ✓
- Dit het verpakking. ✓
- Adverteer op Facebook. ✓ (3)

6.4 **Berekeninge:**

6.4.1 **Produksiekoste** = R3,50 + R2,00 + R1,20
= R6,70 ✓ (1)

6.4.2 **Verkoopprys vir 1** = R6,70 x 60/100 ✓ = R4,02 ✓
R6,70 + R4,02 = R10,72 ✓ (3)

6.4.3 **Verkoopprys vir 100** = R10,72 x 100 ✓
= R1 072,00 ✓ (2)

6.4.4 **Wins**
(Verkoopprys – Produksiekoste = Wins) ✓
R1 072,00 – R670,00
= R402,00 ✓ (2)
[30]

TOTAAL: 200

Kopiereg voorbehou